

Vlaanderen
is erfgood

Beschermingsdossier

Kasseiweg Druivenweg in Tienen
(Goetsenhoven)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Kasseiweg Druivenweg, Tienen (Goetsenhoven) – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/24107/105.1

Inge Verdurmen

29/04/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	5
2.	Evaluerend gedeelte	5
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	5
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	6
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	6
2.4.	Juridische toestand.....	6
2.4.1.	Onroerend Erfgoed	6
2.4.2.	Omgeving	7
2.4.3.	Natuur en Bos.....	7
2.4.4.	Landbouw en Visserij.....	7
3.	Beheersvisie	7
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	8
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	8
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	9
4.	Bronnen	9
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
5.1.	Omgevingsplan	9
5.2.	Fotobijlage	9
5.3.	Documentatie	10
5.4.	Criterionota	10

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Deze beschermingsaanvraag maakt deel uit van een thematisch-geografisch pakket van kasseiwegen in streekeigen materiaal in Vlaams-Brabant zoals voorzien in de beschermingskalender 2020. Een inventarisatieproject in 2019-2020 bracht de zeldzaamheid van nog intacte kasseiwegen in Vlaams-Brabant in kaart. Bijzondere aandacht ging uit naar kasseiwegen aangelegd in lokale natuursteen zoals Tiense kwartsiet en/of Gobertange. De bijhorende criterianota (bijlage 5.4) stelt een pakket van 14 kasseiwegen voor bescherming als monument voor.

1.1. Situering

De Druivenweg maakt deel uit van een kruispunt van kasseiwegen net ten noorden van de dorpskern van Goetsenhoven. De Druivenweg loopt van west naar oost tussen de Tiensebaan en de Hannuitsesteenweg en kruist daarbij de Konijnenbergstraat. Dichtbij de Tiensebaan takt een onverharde voetweg, het Druivenspoor, aan op de gekasseide Druivenweg.

1.2. Historisch overzicht

De configuratie van de wegen in de vorm van een kruis is al herkenbaar op de 18de-eeuwse kaart van de Ferraris. Het wegtracé van de Druivenweg maakte toen deel uit van een netwerk van onverharde wegen die de uitgestrekte akkers ten noorden van Goetsenhoven ontsloten en de verbinding maakten met Meer in het oosten en Tienen in het noorden. In de 17de eeuw werd dit wegtracé ook aangeduid als deel van de 'heerenbaan' of hoofdweg tussen Goetsenhoven en Hoegaarden.

Een overzicht van de staat van de buurtwegen uit 1838 vermeldt weg nr. 8 als de 'Weegenstraat' met een breedte van 5 à 6 m. Er werd bepaald dat de overhangende takken moesten gesnoeid worden zodat het verkeer niet gehinderd werd. In de Atlas der Buurtwegen (1841) wordt weg nr. 8 aangeduid als Langestraat en Wijngaardstraat. Het wegtracé maakte deel uit van de Grand Chemin van Goetsenhoven naar Ezemaal via het gehucht Meer en was ruim 6 m breed. Met de aanleg van de steenweg tussen Hannuit en Tienen in 1835 werd een groot deel van het doorgaande verkeer naar hier afgeleid en vervulde de Druivenweg nog slechts een rol op lokaal niveau.

Het kasseien van de Druivenweg dateert uit de 19de eeuw en gebeurde aansluitend bij de dorpskern van Goetsenhoven. In 1876 was de onverharde weg in zodanig slechte staat dat deze nagenoeg onbruikbaar was gedurende het hele jaar. De vele modder zorgde bovendien voor een onhygiënische toestand. Omdat langs de weg veel huizen lagen en de weg een belangrijke route vormde voor de inwoners van Goetsenhoven naar de kerk, de pastorie, de school en het gemeentehuis, besliste de gemeente deze weg te kasseien over een lengte van 150 m en een breedte van 3 m. In een tweede en derde fase werden datzelfde jaar nog 50 m extra kasseien gelegd. In 1897 besliste de gemeente Goetsenhoven het wegtracé gedeeltelijk recht te trekken en wat te verbreden omdat de weg deel uitmaakte van een belangrijke verkeersas.

Op de topografische kaart van 1893 is het wegtracé volledig verhard.

In 1993 kreeg het wegdeel tussen de Tiensebaan en de Hannuitsesteenweg de naam Druivenweg omdat het element 'wijngaard' al twee keer voorkwam in het Tiense straatnamenbestand.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Een algemene beschrijving van de historiek, opbouw en kenmerken van kasseiwegen is opgenomen in de criterianota 'Kasseiwegen in Vlaanderen' (Onroerend Erfgoed, 2023) (bijlage 5.4).

De kasseiweg Druivenweg ligt in een rurale omgeving met akkers en meer bebouwing ter hoogte van het kruispunt met de Konijnenbergstraat. Samen met de Konijnenbergstraat vormt de Druivenweg een kruispunt van gekasseide wegen.

De kasseiweg Druivenweg heeft een eerder vlak wegprofiel en is over een lengte van ongeveer 490 m verhard met kasseien in Tiense kwartsiet in halfsteensverband. De kasseien zijn overwegend vierkant ($\pm 17 \times 17$ cm) en rechthoekig ($\pm 14 \times 20$ cm) van vorm en hebben een voskleurige patina. Het verharde gedeelte van de weg haalt een breedte van ongeveer 3,3 m en is afgeboord door betonplaten van ca. 70 cm breed. De kasseiweg loopt tussen parallelle langsrachten. De voegvulling met zand zorgt voor een waterdoorlatende wegverharding.

In het oosten is de weg sterk ingesneden en heeft het karakter van een holle weg met taluds tot 2 m. Het kruispunt met de Konijnenbergstraat werd aangelegd met zones kasseien in een andere steensoort.

De erfgoedkenmerken en -elementen zijn:

1° kasseiweg:

- a) Verharding met vierkante en rechthoekige kasseien in Tiense kwartsiet in halfsteensverband;
- b) Vlak profiel van 3,3 m breed;
- c) Open voegen met los zand en waterdoorlaatbare fundering;
- d) Parallelle langsrachten;

2° bermen:

- a) Grazige bermen;
- b) Lichte taluds in de oostelijke helft van de holle weg.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 8 december 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De kasseiweg vertoont een goede bouwfysische toestand en ligt in een deels rurale en deels bebouwde context. Er is sprake van lichte spoorvorming en er zijn vermoedelijk geen boordstenen aanwezig. De aanzet van de kasseiweg aan de Tiensebaan en het kruispunt met de Konijnenbergstraat werden uitgevoerd in kasseien van een andere steensoort.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Historische waarde

De kasseiweg is een zeldzaam en goed bewaard voorbeeld van een lokale weg met grotendeels homogene kasseibestrating in een landelijke bebouwde context. De weg vervult nog steeds een functie als verbindingsweg in Goetsenhoven en maakt deel uit van het historisch netwerk van wegen die de verschillende gehuchten onderling met elkaar verbonden. De kasseiweg refereert aldus aan het oorspronkelijk ruraal landschap. Het

historische tracé vormt als intact gebleven kasseiweg een gaaf en herkenbaar voorbeeld van een specifiek wegtype in het verleden.

De kasseibestrating getuigt van de evolutie van de wegenbouw en infrastructuurwerken in Vlaanderen tijdens de 19de en 20ste eeuw en van de aanpak van de gefaseerde verharding van buurtwegen door de lokale gemeenschappen. Als belangrijke verbindingsweg voor de bewoners met het centrum en aansluitend bij de dorpskern van Goetsenhoven, kreeg de verharding van dit wegtracé op het einde van de 19de eeuw voorrang op andere wegen in functie van een betere toegankelijkheid. Het brede wegprofiel bevestigt de historische rol van deze weg in de 19de eeuw.

De aanleg van de weg in Tiense kwartsiet refereert aan de ontginning van dit materiaal in lokale groeves en het veelvuldig gebruik ervan als kasseibestrating in deze regio tijdens de 19de en 20ste eeuw.

Technische waarde

De kasseiweg is grotendeels aangelegd in vierkante en rechthoekige kasseien in Tiense kwartsiet en met een breed en vlak wegprofiel. De kasseien zijn aangelegd in halfsteensverband met een waterdoorlatend wegdek. De fundering en de langs- en dwarsprofielen van de weg zijn uitgesproken technische kenmerken en getuigen van een grote technische vakbekwaamheid waar vandaag nog weinig voorbeelden van bewaard zijn. De kasseibestrating en de techniek van wegverharding zijn exemplarisch voor de oude landelijke wegenbouw.

Esthetische waarde

De vormgeving, het homogeen materiaalgebruik en de vakbekwame aanleg zorgen voor een hoge esthetische belevingswaarde. De rurale bebouwde context verleent het ensemble van de kasseiweg bijkomend een rustiek karakter.

2.2. Motivering van het type bescherming

De kasseiweg wordt beschermd als monument. Het Onroerendergoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgooden die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Voor de bescherming van de kasseiweg wordt het beschermingstype monument voorgesteld omdat een kasseiweg een onroerend goed betreft dat duidelijk het werk is van de mens.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Voor de afbakening van de kasseiweg wordt het volledige wegprofiel voorgesteld inclusief de bermen met beplanting. De afbakening gebeurt op basis van het GRB en de meest recente orthofoto, rekening houdend met de situatie op het terrein.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De kasseiweg is opgenomen in de inventaris Onroerend Erfgoed:
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/307689>

2.4.2. Omgeving

Op het gewestplan Tienen-Landen (KB 24/03/1978) staat de kasseiweg ingetekend als agrarisch gebied. Het kruispunt is woongebied met landelijk karakter.

De kasseiweg ligt in herbevestigd agrarisch gebied (HAG) als deel van het 'Landbouwgebied Haasrode-Mollendaal'.

2.4.3. Natuur en Bos

Holle wegen en hun vegetatie zijn op basis van artikel 7 van het Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (Vegetatiebesluit) verboden te wijzigen kleine landschapselementen. Van het wijzigingsverbod kan slechts worden afgeweken middels het verkrijgen van een ontheffing, aan te vragen bij het Agentschap voor Natuur en Bos.

Holle wegen bestaan uit het vlakke weggedeelte, de taluds en de schouders van de taluds. Waar deze schouders van de taluds (eerste twee meter bovenop talud) op aanpalende percelen zijn gelegen, dient een eventueel beschermingsbesluit ook die gedeelten van die private percelen te omvatten.

Holle wegen en hun vegetaties moeten als kleine landschapselementen worden beheerd volgens de code van goede natuurpraktijk.

([https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1006515.html#:~:text=Onder%20kleine%20landschapselementen%20\(3\)%20moet,bosjes%2C%20bronnen%2C%20dijken%2C%20grachten](https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1006515.html#:~:text=Onder%20kleine%20landschapselementen%20(3)%20moet,bosjes%2C%20bronnen%2C%20dijken%2C%20grachten))

In het beheerplan vastgelegde maatregelen kunnen geen voorrang hebben op bovenstaande regelgeving.

Onderstaande direct werkende normen zijn hierbij van toepassing:

Artikel 16 Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21.10.1997
Artikel 7 Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21.10.1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 23.07.1998.

Artikel 81 en 90bis Bosdecreet.

Onderstaande doelstellingen of zorgplichten zijn hierbij van toepassing:

Artikel 14 §1 Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21.10.1997.

2.4.4. Landbouw en Visserij

Het landbouwgebruik (2022) van de akkers rondom bestaat uit aardappelen, suikerbieten wintertarwe en maïs.

De kasseiweg ligt in een gebied dat in aanmerking komt voor beheerovereenkomsten voor waterkwaliteit.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers moeten rekening houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

De beheersdoelstellingen hebben tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken, en -elementen te vrijwaren en te versterken. De beheersdoelstellingen zijn er op gericht om het ensemble van de weg te behouden, goed te beheren en waar nodig te herstellen. De opgesomde erfgoedkenmerken en elementen met hun unieke samenhang moeten duurzaam en geïntegreerd beheerd worden met respect voor de draagkracht van het gebied.

Bij een eventuele heraanleg of herstelling van de kasseiweg moet de oorspronkelijke profielopbouw aangehouden worden. De bestaande materiaalsoorten moeten maximaal worden hergebruikt en indien nodig aangevuld door gelijksoortige recuperatiematerialen, met uitzondering voor wat betreft de betonplaten. Voor het kruispunt met de Konijnenbergstraat is het aangewezen om te opteren voor een homogene uitvoering in Tiense kwartsiet. Bij de heraanleg moeten de steenafmetingen, het legpatroon, de opstop en de kantopsluiting geëerbiedigd worden. De betonplaten dienen vervangen te worden door passende boordstenen in Tiense kwartsiet. De kasseien moeten met open voeg worden aangelegd op een waterdoorlatende fundering. Ook de grazige zijbermen moeten gerespecteerd worden evenals de taluds van de holle weg met kenmerkende beplanting.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goede huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;

- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Als voor de handelingen aan of in beschermde goederen een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden, een omgevingsvergunning voor de exploitatie van een gedeelte inrichting of activiteit, een vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking overeenkomstig de bepalingen van het Bosdecreet van 13 juni 1990, het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu of het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning vereist is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Stadsarchief Tienen, nr. 22: Staat der buurtwegen Goetsenhoven 1838.

Stadsarchief Tienen, Notulen gemeenteraad en schepencollege Goetsenhoven, 1844-1861, 1862-1877, 1877-1903.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.

KEMPENEERS P. 2002: *Oost-Brabantse plaatsnamen. 9 Goetsenhoven*, Toponymica 9, Leuven.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

Kasseiweg Druivenweg, monument

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

5.4. Criterianota